

Іван
ДРАЧ

Сатирикон

Поезії

Харків
«ФОЛІО»
2017

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ ВІД А ДО Я

Чикаленко колись казав, що Україну треба любити не до глибини серця, а до глибини кишені. На жаль, до глибини кишені Україну люблять тільки бомжі... Якби я зустрівся з Богом, то я би вибачився за те, що я такий.

Іван Драч — неоднозначна фігура українського культурного простору. В літературі доби «шістдесятників» його поезія наробила чимало галасу. В кінематографі саме за сценаріями Драча було створено низку справді культових фільмів — «Пропала грамота», «Криниця для спраглих», «Камінний хрест».

Водночас письменникові часто дорікають надто рівними взаєминами з будь-якою владою. За СРСР Драч отримав дві державні премії — премію УРСР ім. Тараса Шевченка та Державну премію СРСР. За доби правління Кучми — орден князя Ярослава Мудрого, а за Ющенка — звання «Герой України». В сьогоденному контексті широко обговорювали участь Драча та інших митців у Гуманітарній раді при уряді Януковича.

«Українська правда. Життя»^{*} поставила Івану Драчу зо три десятки запитань, аби помандрувати в часі та спробувати розібратися в усіх цих парадоксах. В результаті

^{*} Проект «Від А до Я» стартував у січні 2010 року на сторінках інтернет-видання «Українська правда. Життя». Інтерв'ю Ірини Славінської з Іваном Драчем було вміщено на сайті цього інтернет-видання 8.11.2010 р. Пізніше воно було опубліковане в книзі: Ірина Славінська «33 герої укрліт», що вийшла друком у видавництві «Фоліо» (2011).

поговорили про живих класиків, президентів у ліфчиках, соняшники та Параджанова.

А

Авторитет

Народи визначаються за письменниками. Україна — це вже держава, яка намагається стати державою з різноманітним успіхом. Я колись не дуже вірив, що за мого життя Україна постане державою. Але вона таки постала — і я мав до того певну причетність.

Яке ваше місце в становленні України?

Ну, раз абетка, то я скажу по абетці. А, Б, В, Г, Д... От я — це «Д». Драч.

Б

Бажання

Хотілося б, щоб український народ, українська нація, український етнос більше відповідав би своїй суті як народ, як нація — як поляки, росіяни, німці, французи.

То нація тотожна етносу? Тоді що розуміти під «етносом»?

Якщо розуміти націю в сенсі політичному, то вона, звичайно, не тотожна етносу. Тут треба йти за Липинським, а не за Донцовим.

Коли казати про етнос, то цей час вимагає щось і від етносу. Ми бачимо, що Меркель, яка думала зібрати докупи всіх німців, турків і сербів, не вдалося цього зробити. Тепер вона закликає, що всі, хто хоче бути в Німеччині, мають шанувати німецьку мову та культуру. Французи почали говорити про це ще раніше. Поляки взагалі можуть бути взірцем у цьому аспекті.

То що — українська Україна, українське походження з діда-прадіда?

Мені видається, що це не є основним. Коли я вищуваю все, написане про Івана Гонту, то найкраще про нього

написав Антонович, а це був напівмадяр-напівполяк. При цьому він вчитель Грушевського та один із основоположників українського буржуазного націоналізму, чи як там це тепер називають.

То що важить?

Важить мова та духовна наповненість — культура, відчуття своєї приналежності до України. Ще Леся Українка писала: «Послухаєш, як вони по-українськи говорять — то ліпше б вони говорили по-китайськи».

В

Влада

Коли йдеться про Маргарет Тетчер і Вільяма Голдінга, то було би дивно, якби Голдінг займався політикою. Він писав свої романи, а Маргарет Тетчер займалася політикою.

Але така нація, такий народ, як в Україні, щойно стає на ноги. Коли тут літератори пішли в політику, то це було те ж саме, що й Грушевський або Петлюра в політиці. Вони не були фаховими прописними політиками, але почали займатися політикою.

Чим краще буде розвиватися українська політика, тим далі будуть віддалятися літератори від політики.

Як політика вплинула на вашу творчість?

Це треба читати. Одна з моїх останніх книжок зветься «Противні строфи». Там, звісно ж, політика вплинула. Сама назва говорить, що вони противні — це вплив політики.

Вимогли б творити зовсім поза політичним контекстом?

Я й так багато творю поза політичним контекстом. Ось коли я пишу про Набокова, який прилетів до мене метеликом, — то це не політика.

Сучасним українським літераторам варто було б іти в політику?

Думаю, що ми, люди старшого покоління, вже приречені на політику. До мене щодня багато людей ідуть, як до депутата на прийом, хоча я давно не в парламенті.

А молодше покоління 50-літніх — Юрій Андрухович, Оксана Забужко — цього вже не потребує. Олесь Доній, Кость Матвієнко, їхні ровесники — це політики.

Чому?

Бо Україна вже відбулася як держава. Вже є надія. Я чую, що щось творче і незворотне відбулося з етносом.

Г

Громадська гуманітарна рада

Коли Янукович вручав Шевченківську премію Михайлу Андрусяку за його трьохтомник про УПА, то я підійшов і привітав його з тим, що він переступив свої межі та вручив цю премію. Президент повинен бути президентом всіх українців — і я привітав його з тим, що він став на цей шлях.

Ось чому я не відмовився від участі в Гуманітарній раді. Там я буду намагатися зберегти все, що можна зберегти. Зараз є багато речей, які треба захищати.

Які конкретно?

Музеї в Києво-Печерській лаврі — це речі дорогоцінні. Києво-Печерська лавра не повинна бути осередком тільки релігійної духовності. Вона має бути осередком духовності взагалі — все ж змінилося.

Зараз інші релігії, наприклад католики у Ватикані, намагаються випустити якомога більше людей до своїх пам'яток. А ми ніби намагаємося заховати те, що в нас є — Катерину Білокур, Марію Приймаченко. А хай би ті, хто прийшли молитися, подивилися б і на живопис Білокур. А хто прийшов до Марії Приймаченко — помолитися.

Крім музеїв, які ще проблеми гуманітарної сфери бачите?

Гуманітарна сфера не активна. Вона цікава, але розпошнена. Я трохи знаю, що відбувається в літературі, малярстві, музиці, кіно. Там потрібна концентрація людей. Також треба виставляти те, що маємо.

Треба підняти те, що лежить на поверхні, але ніби не є основоположним, — український спів. Є прекрасний співак Анатолій Мокренко. Він родом із Сумщини і вже багато років проводить там фестивалі народної пісні — шкільні, сільські, районні.

Спів і хори — велике багатство українського народу. Педагогічний університет ім. Драгоманова виношує ідею про тезу «Заспіває школа — заспіває Україна». Все це робитимуть майбутні вчителі, які там вчаться. Анатолій Авдієвський — центр цього руху, ректор університету — теж із Сумщини.

Євгенія Мірошниченко колись мені жалілася, що виховує співаків і співачок, які їдуть у Москву, Варшаву, в Італію. Вона носилася з ідеєю Малої опери в Троїцькому домі на Лук'янівці. Зараз я маю порозуміння з Новохатком — і ми хочемо зробити Музичний дім саме там, на Лук'янівці.

А ще є музей Бориса Гмирі. Раніше таких людей набагато прицільніше шанували... І Козловського, і Гмирю, і Петрусенко...

Хто все це профінансує?

Я думаю, що просто треба розумно розпорядитися бюджетом. Не потрібно великих грошей. А коли говорити про школу, то все це іде в системі освіти. Табачник стане самим співучим міністром. Добрий парадокс.

Серед молодшого покоління українців є думка, що в сфері культури надто часто звертаються до минулого, що бракує погляду в майбутнє. Що про це думаєте?

Думаю, що вони мають рацію. І тому треба велику та прицільну лінію вести на освоєння англійської мови. Саме завдяки англійській мові піднялися Індія, Китай і Латинська Америка. Мусять англійською вести діалог німці з французами, а іспанці з італійцями. Мусимо і ми.

Сам Бог каже, що треба зосередитися на майбутньому. Треба вчити і російську, і англійську — це не заважатиме

патріотизму. Та особливо треба зосередитися на англійській. Російськомовний Юрій Ілленко в Канаді та США одночасно вчив на кінофестивалі обидві мови. Зараз мені важко уявити більшого націоналіста.

Д **Дисидент**

Я себе ніколи не вважав дисидентом. Я ніколи ним не був.

Я вважав себе людиною з патріотичними поглядами. Я не прагнув виступати та голосно говорити про ці погляди — я хотів їх втілювати за допомогою своєї реальної роботи. Я був, як робочий віл, робоча бджола, я не був людиною, що б'є в барабан і кричить про себе.

Так само я дуже шанував Івана Дзюбу, котрий робив свою роботу та водночас голосно говорив про свої погляди. Також любив Аллу Горську та Віктора Зарецького — вони були моїми друзями, їхній син та невістка — також мої друзі.

Якщо ви не дисидент, то вас можна назвати конформістом?

Звичайно. Я 30 років був членом КПРС. Гріх було б не вважати мене конформістом. Скрипник і Хвильовий були комуністами і великими українцями.

Але «конформіст» для мене — не лайливе слово. Це людина, котра знає ситуацію, розбирається в ситуації та робить ті кроки, які вважає потрібними.

Е **Енергія**

Мені вистачає енергії. Як казав Сталін, посилаючись на Антея, можна притулитися до землі — і буде енергія.

Я можу навіть підзаряджати інших — я люблю своїх людей. Люблю також своє село, де черпаю енергію. Люблю місто, в якому живу, попри те, що воно до мене жорстоко

ставиться, попри те, що воно вбило мого сина. Я люблю Київ-убивцю. Намагаюся зрозуміти за що. Це трагічно і боляче.

Але так багато прекрасних речей навкруги. Я тішуся, що живу.

У вас є життєва ціль, сенс життя?

Це саме життя. Щодня я оточений радостями та печалями. І радості, і печалі — це величезні крила. В мене великий розмах крил — і в трагізмі, і в radoшax.

Не боїтеся смерті?

Боюся болю. Смерті не боюся.

Ж

Журналістика

Я думаю про журналістику краще, ніж вона сама про себе думає. Я вважаю її четвертою владою. Вона наймолодша за віком представників — журналістами є переважно молоді люди. Це надзвичайно цікаво — і Юля Мостова, і Сергій Рахманін, і журналісти «Дня», і «Коментарі», і Анатолій Стреляний, і Віталій Коротич.

Але журналістиці бракує гостроти, відваги та відчайдушності. Трохи не вистачає інтелекту. Взірець — італійський журналіст Роберто Савіано та його репортаж «Гоморра» про італійсько-китайську корупцію.

В Україні журналістика справді є четвертою владою?

Чи це лише словосполучення?

Як і інші влади. Як і законодавча, виконавча та судова влади, журналістика має свої плюси та мінуси.

З

Забобони

Коли бачу kota перед собою, то намагаюся знайти гудзика. Чи, принаймні, за пупчик тримаюся.

Але це таке. Я для себе відкрив справді дивні речі.

Колись мого сина переслідували та шукали в Європі. Тоді ж до мого будинку злетілися сови. Вночі вони не давали спати — пугутькали без кінця. В якусь ніч я розізлився,